

Анализ на ситуацията и оценка на потребностите от социални услуги в община Шумен

/РЕЗЮМЕ/

Ситуационният анализ и оценката на потребностите на рисковите групи в община Шумен е етап от процеса на стратегическо планиране на социалните услуги на областно ниво в изпълнение на чл. 36 а. (нов - ДВ, бр. 27 от 2010 г., в сила от 09.04.2010 г.) от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане.

Анализът е разработен въз основа на действащото законодателство в социалната сфера. Той е съобразен с националните стратегически документи, които имат отношение към социалното подпомагане на хората в неравностойно социално положение, както и към социалната интеграция на хората с увреждания. Анализът отчита постигнатите успехи и работещи практики и механизми в развитието на социалните услуги на територията на община Шумен.

Проучването на ситуацията е извършено в периода от месец май 2010 г. до месец юни 2010 г. Аналитичният доклад е изготвен от специалисти от общинска администрация, с подкрепата на Регионална дирекция „Социално подпомагане” (РДСП) и Дирекция „Социално подпомагане” – Шумен, доставчици на социални услуги, граждански организации, местнобазирани държавни институции, представители на целевите общности и рисковите групи.

Проучването на ситуацията в община Шумен е фокусирано върху нуждите от социални услуги, разглеждани в общия контекст на социо-икономическите проблеми и хоризонтални политики за социално включване на уязвимите общности и групи от населението в областта. Оценката на потребностите е основа за планирането – тя е необходима, за да може планирането да отговори на реалните нужди от социални услуги за рисковите групи, да съответства на реалните възможности и капацитет на местните партньори за осигуряване на необходимите услуги и – в по-широк план – да съответства на дългосрочните тенденции в развитието на община Шумен.

Целите на проучването са:

- да се очертае общата социо-демографска и икономическа картина на населението в община Шумен – проблематика, настояща ситуация и тенденции в развитието;
- да се анализират факторите, които създават рискове пред индивиди, общности и групи по отношение на тяхната социална интеграция и социална кохезия;
- да се определи кои са индивидите и групите в риск, какви са техните характеристики, брой и териториално разположение, какво е отражението на рисковите фактори върху тях;
- да се оценят възможностите на наличните ресурси, както за подкрепа на идентифицираните групи в риск чрез развитие на социалните услуги, мерки за преодоляване на създадените проблеми, така и за превенция на риска.

Обхватът на темите на анализа включва широк кръг социо-икономически проблеми, демографски тенденции, общо състояние на сектора социални услуги в община Шумен, осигурени ресурси (финансови и човешки), достъп, капацитет и качество на наличните услуги.

В географско отношение обхватът на анализа покрива всички населени места на територията на община Шумен.

Обобщените резултати от проучването и заключенията в аналитичния доклад осигуряват:

- обосновка за избора на приоритети и стратегически направления в развитието на социалните услуги в община Шумен;
- профил и характеристика на отделните рисковни групи и подгрупи, необходими за дизайна на услугите и мерките, които да съответстват на специфичните потребности на всяка група;
- информация за потребностите на индивидите и групите в риск, които да бъдат обхванати от социални услуги и/или от съпътстващи мерки за социално включване, както и разположението им в населените места в община Шумен.

В процеса на събиране на информация, координиран от общинския координатор, се включиха представители на всички заинтересовани страни от община Шумен – служители на социалните структури в общината, доставчици на социални услуги, представители на общинска администрация – ГРАО и отделите, отговорни за социални и образователни дейности и здравеопазване, представители на Неправителствени организации, Дирекция „Социално подпомагане” – Шумен.

Представеният аналитичен доклад е изготвен на основата на частични данни за броя и състоянието на рисковите групи, предоставени от териториалните структури, имащи отношение към проблема. Краткият срок за изготвянето на доклада пречат дълбочината на анализа и детайлната обосновка на направените изводи, но не се отразява по същество на направените изводи и картината на потребностите на рисковите групи.

Използваните **методи за събиране на информация** включват:

- документално проучване на съществуващи анализи, доклади, стратегически документи, дългосрочни програми и планове за развитие на областната и местната администрация;
- систематизиране и обобщаване на статистически данни, регулярно събирани от общинската администрация и местно-базираните държавни институции;
- обобщаване на данните от извършени дълбочинни интервюта с ползватели на социални услуги и работещи в социалната сфера.

Дълбочинните интервюта са извършени на доброволен принцип от социални работници от Комплекса за социални услуги за деца и семейства в гр. Шумен, който се управлява от неправителствена организация – Институт по социални дейности и практики, гр. София.

При обработването на данните и анализа на ситуацията са прилагани количествени и качествени методи, сравнителен анализ на състоянието и тенденциите в свързаните сектори.

Изготвения Доклад включва данни и изводи за:

1. Обща характеристика на общината
2. Население – демографска характеристика
3. Икономическо развитие на община Шумен
4. Здравеопазване
5. Образование
6. Жилищни условия
7. Анализ на групите в риск в община Шумен
8. Оценка на социалните услуги в община Шумен
9. Оценка на ресурсите за развитие на социални услуги в община Шумен

10. Заключение и препоръки

В резултат на анализа на социо-демографската и икономическа картина на общината се очертават някои типични рискове за лица в неравностойно положение. Повечето от тях имат социално-икономически корени. Анализът не цели да направи пълна класификация на рисковите групи, а да очертае някои приоритетни потребности от социална защита, както и необходимостта от развитието на конкретни социални услуги.

Изведените рискови групи са разделени на:

- **Рискови групи деца:** деца, отглеждани в семейства в риск; жертва на насилие и трафик и деца, получили полицейска закрила; отпаднали от училище и необхванати от образователната система деца; деца на улицата и с отклоняващо се поведение; деца, настанени в семейство на роднини и близки; изоставени новородени; деца, отглеждани в специализирани институции; деца с увреждания.
- **Рискови групи възрастни хора:** лица с увреждания; възрастни хора в специализирани институции; лица и семейства в неравностойно положение.

Оценката на социалните услуги в община Шумен доведе до следните изводи:

1. Изводи за наличните социални услуги:

1.1.1. Общи изводи за състоянието на социалните услуги в община Шумен:

- Социалните услуги в общността представляват 70.6 % от всички социални услуги на територията на община Шумен. Малкият дял на специализираните институции е показател за адекватна социална политика на ръководството на Община Шумен и е гарант за успешно провеждане на процеса по деинституционализация в община Шумен.
- Териториалното разпределение на социалните услуги в общността в община Шумен е неравномерно. Голяма част от услугите в общността са базирани в гр. Шумен, което затруднява достъпа до тях на жителите от малките населени места на общината. Изключение правят Домашния социален патронаж, който обслужва възрастни хора от селата на община Шумен и Клубовете на пенсионера, които функционират и в малките населени места.
- На територията на общината не е развита резидентната грижа. Услуги, предоставящи резидентен тип грижа ще бъдат развити с разкриването на Центрове за настаняване от семеен тип за децата, изведени от институциите за деца.
- Функциониращите социални услуги в общността и програмите за заетост реализират дейности по превенция на риска от социално изключване. Необходимо е да се развие работата с родителите на деца с увреждания, свързана с помощ и подкрепа в отглеждането.
- Видовете социални услуги са насочени както към децата и техните родители, така и към възрастните хора от общината. 64.7 % от всички услуги на територията на община Шумен са насочени към деца и възрастни хора с увреждания, които са една голяма рискова група.
- Достъпността на услугите на териториален принцип не е гарантирана в пълна степен. Някои от услугите включват мобилна работа и работа на терен. Необходимо е развитието на мобилна работа за осигуряване на възможност на жителите от селата на общината да получат помощ и подкрепа.
- Управлението на 6 социални услуги в община Шумен е възложено на външни доставчици. Управлението на социални услуги от външен доставчик повишава капацитета на

човешките ресурси, допринася до повишаване качеството на работата, увеличава възможностите за кандидатстване и реализиране на проекти и програми и осигурява привличане на допълнителни средства.

1.1.2. Изводи за услугите за деца:

- Разкритите услуги в общността за деца са 72 % от всички услуги за деца на територията на общината. Видовете услуги създават възможност за задоволяване потребностите на идентифицираните целеви групи. Необходимо е разкриване на социални услуги от резидентен тип, при които се създават условия за живот в среда, близка до семейната за ограничен брой деца и се гарантира индивидуалната грижа за ползвателите.

- Наличните услуги не покриват изцяло потребителите от отделните населени места в общината. Изключение правят услугите за деца, които предлагат работа на терен – Приемна грижа и Център за обществена подкрепа.

- Услугите за деца предоставят качествени грижи, но имат малък капацитет и съответно по-малък брой специалисти, които работят индивидуално с децата.

- В двете специализирани институции за деца на територията на община Шумен се предлагат качествени грижи за настанените деца. Въпреки това, ръководството на община Шумен, ръководствата и работещите в домовете споделят мнението, че в най-добрия интерес на децата е тяхната деинституционализация, при която приоритетно се търси възможност за реинтеграция в семейна среда. Процесът по деинституционализация е стартирал с развитието на приемната грижа в община Шумен и с намаляване капацитетите на двата дома за деца.

- Дефицити в услугите за деца се установяват в липсата на достатъчно услуги по: превенция на изоставянето на деца с увреждания; работата с родители на деца с увреждания в подкрепа на уменията за отглеждането на децата и адекватното възприемане на проблема; програми, осигуряващи асистенти за децата с увреждания, чрез които се подпомага професионалната реализация на родителите, развиват се умения у децата за преодоляване на различията, породени вследствие на увреждането.

1.1.3. Изводи за услугите за възрастни и стари хора:

- Услугите в общността за възрастни хора с увреждания са добре развити в гр. Шумен, но тези услуги липсват в малките населени места на общината. Дефицитите на територията на цялата община за тази целева група се изразяват най-вече в липсата на услуги „Социален асистент” и „Домашен помощник”.

- Има необходимост от разкриване на социални услуги в общността за лица с умствена изостаналост, които да осигурят индивидуални грижи за лицата и да подпомогнат социалната им интеграция.

- Липсват достатъчно услуги в общността за стари хора, които да осигурят включваща, преодоляваща изолацията и стимулираща инициативността среда, съобразена със специфичните потребности на възрастните хора и превенция на институционализацията.

След сравняване на нуждите и потребностите на рисковите групи с видовете съществуващи социални услуги, териториалното им разпределение и капацитет, са изготвени препоръки за развитието на социалните услуги, които ще бъдат включени в Областната стратегия за развитие на социалните услуги 2011 – 2015 г.

Общи препоръки към развитието на социалните услуги в община Шумен:

За гарантиране на индивидуалната подкрепа за лицата от рисковите групи, е необходимо да продължи развитието на услугите в общността. Препоръчително е да се

*Анализ на ситуацията и оценка на потребностите от социални услуги в община Шумен
юли 2010 г.*

подпомогне достъпа на лицата с увреждания и лицата от малките населени места на общината до услугите. Да се гарантира устойчивост на разкритите услуги чрез финансиране по програми, проекти и дарителски инициативи.

Конкретни препоръки за развитието на услугите:

За деца и семейства с деца в риск:

Увеличаване капацитета на Център за обществена подкрепа на 84 места;

Увеличаване капацитета на Дневен център за деца и възрастни хора с увреждания с 12 места.

Увеличаване капацитета на Център за социална рехабилитация и интеграция, който работи с деца с физически увреждания на 40 места и разширяване на сградния фонд на центъра;

Разкриване на Център “Спешен прием” /Кризисен център/ като държавно делегирана дейност;

Разкриване на Център за настаняване от семеен тип за деца от домове за деца, лишени от родителска грижа;

Разкриване на Център за настаняване от семеен тип за деца от домове за деца с умствена изостаналост – 2 центъра с капацитет 15 места всеки;

Разкриване на Защитени жилища за деца с умствена изостаналост;

Разкриване на Дневен център за деца с увреждания със седмична грижа;

Реализиране на програми за осигуряване на социални асистенти и домашни помощници за деца с увреждания;

Развитие на дейността на Общински здравен център за подкрепа на децата с увреждания.

За пълнолетни лица и хора с увреждания:

Разкриване на Център за временно настаняване с регионално значение за лица в риск: лица без дом в неравностойно социално положение, както и младежи, завършващи Социални учебно-професионални центрове или други учебни заведения;

Разкриване на Дневен център за възрастни с увреждания в с. Друмево, който да обслужва и потребители от селата Вехтово, Ветрище, Кладенец, Костена река и Овчарово;

Увеличаване капацитета на Център за социална рехабилитация и интеграция за лица със зрителни увреждания на 40 лица;

Предоставяне на транспортна услуга „От врата до врата” за лица с увреждания, при която се осигурява срещу заплащане специализиран транспорт;

Реализиране на програми за осигуряване на социални асистенти и домашни помощници за пълнолетни лица и лица с увреждания.

За стари хора:

Разкриване на Дневен център за стари хора в гр. Шумен;

Разкриване на Дневен център за стари хора в с. Панайот Волов, в който да се предоставят социални услуги на лица в пенсионна възраст и от селата Белокопитово и Лозево;

Реализиране на програми за осигуряване на социални асистенти и домашни помощници за възрастни хора.